

Egy fényképbe írt családtörténet

1. A szülőfalum nevének eredete

Vámosmikola Hont vármegyéhez tartozott, s ez a falu a XX. század elején központi szerepet töltött be a vármegyében. Itt volt/van a buszjárat mind Szob felé mind Drégelypalánk felé. Vámosmikolán már akkor is volt patika, orvosi rendelő, ügyvéd. A várréten lakott egy Mikola nevű gróf, akinek volt egy kővel kirakott útja, és aki azt igénybe vette annak vámot kellett fizetnie. S innen kapta a falu a nevét: Vámosmikola – mivel a gróf neve Mikola volt és vámos szedett. Malom (gőzmalom) is volt (ott ahol most a patika van). Vízi malom is működött a Hagyigácsónál, amelyet a Börzsöny patak vize hajtott.

2. Az első világháború megpróbáltatásai és a békeidők

Pócs István a dédanyám nagyapja, vagyis az én szépapám (1883-1968) katona volt, elfogták és Szibériába vitték, ott volt fogoly az első világháború idején. Barakkokban laktak és dolgoztatták őket. Olyan hideg volt, hogy ahogy kiöntötték a vizet már jég formájában érkezett a földre, néha -50 fokot is mértek. Ha nagyon hideg volt dudált a gyárnak a kéménye, ezzel jelezve, hogy nem szabad kimenni, mert lefagyhat a fülük vagy az orruk. Volt köztük egy olyan ember, aki egy bizonyos összegért, elhozta őket Magyarországra. A szépapám hosszú ideig volt fogságban. Gyalog jöttek, hárman, civil ruhában: Ő, egy társa és a vezetőjük. Mikor a fogságból hazakerült Vámosmikolára, akkor még az én ükanyám hajadon volt.

A Pócsék és a Baranyovicsék, akik később házasságot kötöttek, ekkor még külön házban éltek. A II. világháború után a nagybirtokosok vagyonát szétszórták a szegényeknek. Akkor lehetett földet venni s akkor vettek három hold földet, amiért havonta kellett fizetni. Ez a föld egy bizonyos idő után a sajátjuk lett, s azon gazdálkodhattak. Pócs István és Baranyovics József együtt dolgoztak először napszámosként. Pócs István meg a dédanyámék a földeken dolgoztak, vetettek, kapáltak. Baranyovics Istvánt elvitték katonának, a dédi édesanyja a dédivel maradt. A II. világháború előtt a Rákóczi utcában laktak a Pócsék, a Baranyovics család pedig a Vörösmarty utca 11 szám alatti házban. Eladták a Rákóczi utcai házat, majd megvették a Vörösmarty utca 43 szám alatt található telket, és építettek rá egy házat 1930 és 1931 között. A ház építéséhez tizennégyezer darab vályogot kellett vetniük. A vályogot a telek földjéből készítették. Ekkor építették a két szobát, a konyhát, és a kamrát. Az istálló később épült. 1931-ben már beköltöztek a házba, és a dédi a mai napig itt él. Béresek voltak. Dolgoztak a nagygazdánál és tíz kereszt gabonából kilenc kereszt a gazdáé, egy az övék volt. „Harmadából kapáltak a földeket”, ami annyit tesz, hogy kettő a gazdának járt, egy pedig nekik. Három kosár

terményből a gazdának kettő kosár, nekik egy. Az úkapám volt parádés kocsis is: katonatisztet hordott lovas hintóval, ezért fizetést kapott. A II. világháború előtt a dédiék a ruhákat, a zsírt elásták földbe. A holmijuk egy nagy részét a föld alá rejtették. Közben kiöntött a patak, s az összes elásott holmi tönkrement. Minden iszapos lett.

3. Az 1944-es orosz megszállás

A Baranyovics József 8 évig volt katona, majd a II. világháború után útőr lett. 1944-ben bejöttek az oroszok. Mindent be kellett sötétíteni, semmi sem szűrődhetett ki. Nem számított, hogy kinek a tulajdona, ami megtetszett nekik, azt elvették. Egyszer egy orosz katona megette a tányérból az ennivalót, aztán hozzávágta a kúthoz, és darabokra tört. Dédinek volt törpe tyúkjá meg kakasa, a kakas elkukorékolta magát, ezért az orosz megfogta, és kitekerte a nyakát, ráeresztette a sparheltre a vérét. S ha a dédi valamit szólt (kislány volt) mindig azt mondták: 'Vojna van' = háború van. Decembertől márciusig voltak itt. Állt a front, mert az orosz katonák nem tudtak a Garamon átmenni. Garam kis folyó, de nagy a sodrása. Tele volt az udvar lovakkal. A lovak a kocsikhoz voltak kötve. Voltak tehenes kocsik is. Három szekér volt a kamraajtótól az utcakapuig. A kocsiból is szereztek élelmiszert és a szabad ég alatt ettek. Az eső mindig esett s mégis ott ettek a kocsiról.

Az oroszok minden takarmányt kazlastól megetettek a lovakkal. A padláson volt a dédinek egy új kerékpárja, azt is elvitték. A hátsó szobában volt a szabó, ő varrta a csomagoknak a zacskókat. A konyhai sparhelten főztek a tisztéknek. Az első szobában javították a rossz lábbeliket. Ott mindig széthúzódott a kályhacső, ezért mindig hatalmas füst volt. Mikor elmentek olyan kormosak voltak a falak, hogy négyszer kellett szappanos vízzel lemosni, és ötször kellett átmeszelni, hogy lakható legyen a szoba. A dédi is sikálta szappanos vízzel a falat. A dédiék, akkor főztek, amikor az oroszok nem voltak ott, de akkor is csak a sütőben mertek, nehogy észrevegyék. Amikor elmentek, kb. fél méter magas trágyát hagytak az udvarban, mert mindig mikor hoztak egy nagy kocsi szalmát végig szórták az udvaron, és a használtat nem szedték ki alóla. Ezt többször megismételték.

Mikor az oroszok itt voltak a Baranyovics katona volt, nem volt a családjával. Mikor át akarták őket vinni a német határon, az úkapám elszökött másik két társával. Gyalog, két hónapig jöttek, míg hazaértek Huszton, Kiszeglyőcön, Nagygelyőcön keresztül. A kocsin a lovakat hajtotta, amelyen a muníciót vitték (lőszert, füstbombákat stb.). A határ közelében azt mondta, hogy Ő a határt át nem lépi. S mikor tiszta volt a levegő, leugrott a kocsiról, s elbújt egy bokorba. Ez két társával meg volt beszélve. A hazajövetel nagyon bajos volt. Gyalog jöttek, szérükbe aludtak (szalmakazal). Ennivalót csak azok adtak nekik, akik megszánták őket amerre mentek, és azon tengődtek. Mikor hazaértek nagyon fájt a lábuk, és nagyon gyengék, soványak voltak. Egy vagy két falun

tudtak egy nap áthaladni, mert ott is bujdosniuk kellett. Fegyver nem volt náluk. Letkés környékén elfogták őket az oroszok, feltartóztatták őket. Beirányították őket egy büntetőtáborba is, ahol sok fogoly volt. Baranyovics mondta a társainak, hogy „Itt nem maradok gyerekek, én nem vegyülök be, mert akkor soha nem kerülünk haza.” Volt egy orosz tiszt, aki megbökte őt s magyarul azt mondta neki, hogy: „Menjetez innen”. Megvárták, amíg nem nagyon figyelik őket, kiszöktek, és elbújtak egy szérűbe. Megvárták, amíg besötétedik, minden elcsendesedik, s akkor mentek tovább. Többnyire éjszaka mentek, hogy ne legyenek feltűnőek. Aztán hazaértek.

4. Emléktöredék a dédanyám életéből

A dédi 22 éves volt, amikor férjhez ment a 25 éves Hovanyecz Józsefhez. 1954 október 19-én volt az esküvőjük. Kajmó József adta össze őket. A lakodalomban 25-30-an voltak. Együtt voltak mindaddig, amíg a férj meg nem halt 1996-ban.

A dédiék Orzsányban kapáltak, ahol nagyon fúj a szél. Az Orzsány patak a földjük végében folyt. Nagy felhők jöttek (Perőcsénybe felhőszakadás volt), a patakhíd alá a víz alásodott egy nagy farönköt, így a patak kiöntött. Nekik szaladniuk kellett, éppen csak hogy át tudtak érni a hídon a víz már a híd tetején folyt. Szerencsére a patak mindkét oldalán part (domb) volt, így oda gyorsan felszaladtak, így nem kapta el őket a nagy víz. A víz nagyon lehengerelte a gabonát, le se tudták aratni.

A dédi járt répát kapálni, s mindig volt ott egy sikló, aki mindig pont akkor ment keresztül a gyalogúton, s ismerte a dédit. Amikor meglátta őt mindig kúszott ide-oda. Egyszer mikor jött az eső a dédi csóványt akart szedni, de még sütött a Nap. Szép csóványok voltak ott benn a bozótban. A dédi azt akarta leszedni. S ahogy mezítláb belelépett a bokorba pont az összetekeredett sikló kellős közepébe lépett bele. Akkor sikított egyet, mire mindketten megijedtek, a sikló gyorsan eliszkolt, nem bántotta a dédit. Aztán a dédi is elszaladt.

Miután azt a három holdnyi földet megvették, hét kataszteri hold földjük volt. Mind megművelt, némelyikben szőlő is volt. Volt olyan év, amikor ötven mázsa gabonájuk termett. Volt három tehenük, meg kisborjaik is. A dédi kifejtte a tejet aztán két ujján itatta a kisborjút. Három liter volt félretéve, hogy hamarabb megtanuljon enni. Mikor létrejött a TSZ a teheneket ingyen kellett odaadni a TSZ-be. Mindent elvittek, nem maradt semmi.

Mikor a dédi kicsi volt, a Dávid Józsi bácsiéknak volt az esküvője. A dédi engedélyt kért, hogy elmehessen a Baranyovics nagyszüleikhez. El is engedték, egy kis ideig náluk volt, de mikor találkozott a Mariskával, megbeszélték, hogy elmennek mennyasszonyt nézni. El is mentek, de a dédi anyja úgy gondolta, hogy már régen elment és itthon kéne lennie. Így hát elment a Baranyovics nagyszülőkhöz s megkérdezte: Hol van a gyerek? A mama azt válaszolta, hogy itt volt egy kis ideig, de már elment, hogy hová, azt nem tudja. Az anyja tudta

illetve gondolta, hogy biztos elment a lagziba. Hát elment utánuk. A hídon össze is találkoztak. A híd egyik végén jöttek a dédiék a másik végén velük szembe a dédi anyja. Mikor összetalálkoztak a híd közepén, az anya fogta, belemártotta kezét a patak vizébe, lehúzta a dédi nadrágját, rávágott kettőt, aztán irány haza. A dédi ezt élete végéig megemlegeti.

A dédi és anyukája elmentek a határba kapálni, de elkezdett esni az eső. Akkor leszakítottak három-három lapulevelet, leguggoltak, a fejük fölé tették, és megvárták, hogy elálljon az eső.

A dédi apja (Baranyovics József) ha mérges volt mindig elhajította a sapkáját. Egyszer mikor a dédi szülei mentek napszámba dolgozni, útközben összevesztek. S akkor is elhajította a sapkát bele az árokba (sáncba). Mentek tovább, s egyszer csak a felesége felé fordult s kérte a sapkáját, s akkor derült ki, hogy a sapkát senki sem vette fel. Akkor a férj visszafordult s kénytelen-kelletlen visszament a sapkájáért.

Pócs István (az én szépapám). Ez a kép Esztergomban készült az Első Világháború idején. A szépapám a képen katonai zubbonyt visel, a lábán pedig kamáslit. Az Ő fényképét nézegetve kezdett a dédi hosszas mesélésbe, s ez adta az ihletet, hogy ez legyen a dolgozatom fő témája. A visszaemlékezés a szépapámtól indulva, az ükapámon keresztül, a dédi életéig tart.

Pócs Erzsébet
(az én ükanyám, s a dédim édesanyja)

Baranyovics Erzsébet
(kiskori kép a dédimről)

Baranyovics Erzsébet
(hajadon kép a dédimről)

Hovanyecz József
(az én dédapám, a dédim férje)

A dédszüleim esküvője (1954. 10. 19)
Mennyasszony: Baranyovics Erzsébet
Vőlegény: Hovanyecz József

A nagymamám elsőáldozása
Mennyasszonyi ruhában: Hovanyecz Erzsébet
(az én nagymamám, a dédim lánya). A mamától jobbra elől Pócs Erzsébet,
jobbra hátul Baranyovics Erzsébet, balra elől Baranyovics István (az én ükapám,
a dédim édesapja), balra hátul Hovanyecz József.

A dédim ma

Szeretett dédimmel
(Germuska Veronika, Baranyovics Erzsébet)

Készítette: Germuska Veronika 11/b

Telefon: 06-70-347-4226

E-mail: germuskaveronika@freemail.hu

Iskola: Szent Angéla Ferences Általános Iskola és Gimnázium, 1024 Budapest
Ady Endre utca 3.

Felkészítő tanár: Tűrjei Zoltán